

ณ กาลครั้งหนึ่ง  
ไปกราบสังเวชนียสถานทั้งสี่  
ที่อินเดีย [๕]  
สารนาถ-พาราณสี-สุพรรณภูมิ

โดย

วันชัย ภู่งาม

# ณ กาลครั้งหนึ่ง ไปกราบสังเวชนียสถานทั้งสี่ที่อินเดีย [๕] สารนาถ-พาราณสี-สุวรรณภูมิ

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น



การเดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถานทั้งสี่และพระวิหารเชตวันทั้งสี่ที่อินเดียและเนปาล จะสิ้นสุดลงในสองวันสุดท้ายนี้ที่พาราณสี คณะของเราได้เดินทางออกจากสาวัตถี มุ่งหน้าทางใต้สู่เมืองพาราณสีในเวลาเช้าตรู่ของวันจันทร์ที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นวันที่เจ็ดของการเดินทาง การเดินทางจากสาวัตถีไปยังเมืองพาราณสี จะใช้เวลาในการเดินทาง (ด้วยรถบัส) ตลอดวันเต็มของวันนี้ โดยการแวะพักระหว่างทางเพียงการรับประทานอาหารกล่องและการเข้าห้องน้ำ (ธรรมชาติข้างทาง) เท่านั้น

เรามีกำหนดการที่จะพบกับคณะของท่านอาจารย์ (ที่เดินทางในประเทศโดยเครื่องบิน) ที่สารนาถ ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองพาราณสี ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ในตอนเย็นที่สารนาถแห่งนี้ เป็นสังเวชนียสถานที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็นพระธรรมเทศนาครั้งแรก ซึ่งการแสดงธรรมในครั้งนี้ ทำให้เกิดพระรัตนตรัยขึ้นโดยสมบูรณ์ครั้งแรกของโลก



"...การเห็นมีอยู่ประจำโลก ไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็มีเห็น แต่การเห็นของเราในสถานที่ที่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่าเป็นสถานที่ที่ "ควรเห็น" นี้ เป็นการได้เห็นที่ยอดเยี่ยมครั้งหนึ่งในสังสารวัฏ เป็นการเห็นภายนอก ที่เป็นปัจจัยให้การ "เห็นภายใน" เกิดขึ้นตามฐานะ ตามการสะสมของแต่ละบุคคล..."



ธัมเมกขสถูป ที่สารนาถ พาราณสี



ธัมเมกขสถูป ที่มองจากด้านข้างประตูพระมูลคันธกุฏี



ภายในพระมูลคันธกุฏี

## ๑. ปฐมตถาคตสูตร [ทรงแสดงพระธรรมจักร]

[๑๖๖๔] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้: สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกภิกษุปัญจวัคคีย์มาแล้ว ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ส่วนสุดสองอย่างนี้ อันบรรพชิตไม่ควรเสพ ส่วนสุดสองอย่างนั้นเป็นไฉน คือ การประกอบตนให้พัวพันด้วยกำมุขในกำมุขทั้งหลาย เป็นของเลว เป็นของชาวบ้าน เป็นของปฤชชน ไม่ประเสริฐ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ การประกอบความลำบากแก่ตน เป็นทุกข์ ไม่ประเสริฐ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๑ ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลาง ไม่เข้าไปใกล้ส่วนสุด ๒ อย่างเหล่านั้น อันตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว กระทำจักขุ กระทำญาณ ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน ก็ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลางนั้น..... เป็นไฉน คือ อริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘ นี้แหละ. ซึ่งได้แก่ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งมั่นชอบ ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลางนี้แล อันตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว กระทำจักขุ กระทำญาณ ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน.

[พระสูตรต้นตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ หน้าที่ ๔๒๐](#)

[ธรรมจักษุกับปวัตตนววรรคที่ ๒](#)







[๑๖๗๑] ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไวยากรณ์ภาษิตนี้อยู่ ดวงตาเห็นธรรม อันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดขึ้นแก่ท่านโกณฑัญญะว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลล้วนมีความดับเป็นธรรมดา ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศธรรมจักรแล้ว พวกภุมมเทวดาได้ประกาศว่า นั้นธรรมจักรอันยอดเยี่ยม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทวดา มารพรหมหรือใครๆ ในโลกประกาศไม่ได้..."



ข้าพเจ้า ขอแสดงความขอบคุณที่ท่านอาจารย์ได้สนทนา ณ ธรรมเมกสถูปในวันนั้นดังนี้

"...เพราะฉะนั้น คนที่เริ่มฟังใหม่ๆ สงสัยอะไรก็ขอเชิญนะคะ ก็อยากให้ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกัน คือได้เข้าใจธรรมะ เพราะว่าได้ยินคำนี้มาบ่อยมาก แต่ว่าขณะนี้เอง...เป็นธรรมะ...กว่าจะเข้าใจว่าขณะนี้ เป็นธรรมะแต่ลักษณะนี้ ก็ต้องอาศัย...การฟังบ่อยๆ..."

ถาม : ท่านอาจารย์ครับ ที่ว่าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรแล้ว พระปัญจวัคคีย์ คือท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ ได้เห็นธรรม ที่เห็นคือเห็นอย่างไรครับ



"...ก่อนได้ฟังพระธรรม ไม่มีใครที่จะสามารถเข้าใจได้ ว่าขณะนี้ เป็นแต่เพียงธรรมะ แต่ละลักษณะจริงๆ เพราะฉะนั้น ในขณะที่กำลังพูดถึงสิ่งที่กำลังมีในขณะนี้ ผู้ที่อบรมเจริญปัญญามาแล้ว ก็สามารถที่จะรู้ลักษณะของธรรมะแต่ละอย่าง แล้วก็หมดความสงสัย แล้วก็ละ การที่เคยติดข้องในสภาพธรรมนั้นๆ ด้วยความสงสัย ด้วยความไม่รู้ สภาพธรรมะ ก็ปรากฏตามความเป็นจริง จนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจธรรมสี่ คือสิ่งที่มีในขณะนี้เอง เพราะฉะนั้น ก็แสดงให้เห็นว่ากำลังมีอยู่ แต่กว่าจะรู้ลักษณะของสิ่งที่อยู่จริงๆ นี่ ก็ต้องเข้าใจเพิ่มขึ้น ทีละเล็ก...ทีละน้อย..."



"...ชนเหล่าใด มีปกติรู้ในสิ่งที่ไม่เป็นสภาวะ ว่าเป็นสภาวะ และเห็นในสิ่งอันเป็นสภาวะว่า ไม่เป็นสภาวะ ชนเหล่านั้น มีความดำริผิดเป็นโคจร ย่อมไม่ประสบสิ่งอันเป็นสภาวะ ชนเหล่าใดรู้สิ่งอันเป็นสภาวะ โดยความเป็นสภาวะ และสิ่งที่ไม่เป็นสภาวะโดยความเป็นสภาวะ ชนเหล่านั้น มีความดำริชอบเป็นโคจร ย่อมประสบสิ่งเป็นสภาวะ..."







คาถาธรรมบท "...ผู้มีบุญอันตนทำไว้แล้ว ย่อมผลิตเพลินในโลกนี้ ละไปแล้ว  
ย่อมผลิตเพลิน เขาย่อมผลิตเพลินในโลกทั้งสอง เขาย่อมผลิตเพลินว่า เราทำบุญไว้  
แล้ว สู้สุดีย่อมผลิตเพลินยิ่งขึ้น..."



"...ท่านจงดูปัญญานี้ ของพระตถาคตเจ้าทั้งหลาย ดังไฟอันรุ่งเรืองในเวลา  
พลบค่ำ พระตถาคตเหล่าใดย่อมกำจัดความสงสัยของเวไนยสัตว์ทั้งหลาย ผู้มาเฝ้าถึง  
สำนักของพระองค์ พระตถาคตเหล่านั้น ย่อมชื่อว่า เป็นผู้ให้แสงสว่าง เป็นผู้ให้  
ดวงตา.

[กังขาเวตถะคาถา พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา เล่ม ๒ ภาค ๓ ตอน ๑  
หน้าที่ ๖๓](#)





[๒๙] พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ความรักเสมอด้วยตนไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยข้าวเปลือกย่อมไม่มี แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาย่อมไม่มี ฝนต่างหากเป็นสระยอดเยี่ยม

ข้อความบางตอนจาก...[นัตติปุตตสมสูตร พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย](#)  
[สคาถวรรค เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ที่ ๘๐](#)



"...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่งเมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่งเป็นไฉน คือ สังฆสามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข..."





จากธัมเมกสถูป ท่านอาจารย์ได้นำพวกเราไปยังสมาคมมหาโพธิ์ สารนาถ เพื่อนำโคมประทีปทั้งหมดที่เรานำมา ไปถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ชนเหล่าอื่นต่อไป



"...ตราบใดที่ยังไม่ศึกษาพระธรรม เชื่อว่าผู้นั้นยังไม่รู้จักพระพุทธเจ้า และไม่เข้าใจพระธรรม ถ้าเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ของพระธรรม ต้องศึกษา ต้องฟัง ถึงแม้ว่าจะยาก เมื่อเป็นสิ่งใหม่ก็ต้องค่อย ๆ ฟัง เพื่อให้ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น ควรเห็นประโยชน์ของปัญญา ผู้มีทรัพย์มากก็ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต้องมีความทุกข์ ไม่มีใครพ้นไปได้เลย..."





"...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัมปฐกนิทาน ๘ ประการนี้ ๘ ประการ เป็นไฉน คือ ให้ของสะอาด ๑ ให้ของประณีต ๑ ให้ตามกาล ๑ ให้ของสมควร ๑ เลือกให้ ๑ ให้เนื่องนิത്യ ๑ เมื่อให้จิตผ่องใส ๑ ให้แล้วดีใจ ๑ ..."

ขออนุโมทนาพี่แก้วตา อเนกพุฒิ ผู้ให้ของอันควรนี้ ณ กาลนี้ด้วยครับ



"...ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนุตริยะ (สิ่งยอดเยี่ยม) ๖ นี้ คือ ทศนานุตริยะ (การเห็นยอดเยี่ยม) สวнанุตริยะ (การฟังยอดเยี่ยม) ลาภานุตริยะ (การได้ยอดเยี่ยม) สิกขานุตริยะ (การศึกษายอดเยี่ยม) ปาวิจริยานุตริยะ (การปรนนิบัติอันยอดเยี่ยม) อนุสτανุตริยะ (การระลึกยอดเยี่ยม) นี้แล ภิกษุทั้งหลาย อนุตริยะ ๖ ..."



"...ชีวิตของแต่ละท่านก็ผ่านมามาตั้งแต่เด็กจนถึงขณะนี้ ก่อนจะถึงวัยนี้ ก็ไม่รู้ว่าถึงวัยนี้ในลักษณะใด สำหรับพวงนี้ก็มีดสนิท ไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดบ้างแน่นอน ถ้าศึกษาพระธรรม ก็จะเริ่มเข้าใจทุกอย่าง ตรงตามความเป็นจริง รู้เหตุของความทุกข์ สุข จนกระทั่งสามารถที่จะดับเหตุของความทุกข์ สุข นั้นได้ ตามพระธรรม นี่คือ..ประโยชน์ของการฟังพระธรรม แล้วค่อย ๆ เข้าใจขึ้น..."



ในช่วงเช้ามีดของวันที่ ๘ ของการเดินทาง คณะของเราได้ไปลองเรือชมวิถีชีวิตของผู้คนชาวอินเดียริมฝั่งแม่น้ำคงคา





"...เธอทั้งหลาย จงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง คือ จงมี  
ธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่เกิด..."



"...บุคคลผู้ที่จะข้ามกิเลสดุจห้วงน้ำใหญ่ได้อย่างเด็ดขาดนั้น ต้องถึงความเป็นพระอรหันต์ ดังนั้น จึงไม่มีทางอื่นที่จะทำให้เป็นผู้หมดจดจากกิเลส ไม่จมลงอยู่ในกิเลสดุจห้วงน้ำใหญ่อีกต่อไป นอกจากการอบรมเจริญปัญญา เพื่อเข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง เพราะนอกจากปัญญาแล้วไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะมาดับกิเลสได้เลย เพราะฉะนั้น จึงควรที่จะเป็นผู้เห็นประโยชน์สูงสุดของปัญญา ซึ่งต้องเริ่มอบรมเจริญจากการศึกษาพระธรรม ฟังพระธรรมในชีวิตประจำวัน สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ..."

คัดจากกระดาน [ธรรมทัศนะ](#)



หลังจากชมแม่น้ำคงคาแล้ว คณะของเราได้กลับไปยังสมาคมมหาโพธิ์ สารนาถ เพื่อกราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนเดินทางกลับ



โอฆตรณสูตร [ว่าด้วยการข้ามโอฆะ]

[๒] เทวดานั้น ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลคำนี้ กะพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ข้าพระองค์ขอทูลถาม พระองค์ข้ามโอฆะได้อย่างไร.

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ท่านผู้มีอายุ เราไม่พักอยู่ ไม่เพียรอยู่ ข้ามโอฆะได้แล้ว.

ท. ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีทุกข์ ก็พระองค์ไม่พักไม่เพียร ข้ามโอฆะ ได้อย่างไรเล่า.



พ. ท่านผู้มีอายุ เมื่อใด เรายังพักอยู่ เมื่อนั้น เรายังจมอยู่โดยแท้ เมื่อใดเรายังเพียรอยู่ เมื่อนั้น เรายังลอยอยู่โดยแท้ ท่านผู้มีอายุ เราไม่พัก เราไม่เพียร ข้ามโอฆะได้แล้ว อย่างนี้แล.

พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๒





หลังจากท่านอาจารย์ถวายเป็นสังฆทานของต่างๆ แต่ท่านพระเรวัตตะแล้ว ท่านก็ได้มอบ  
สิ่งของที่ระลึกแก่ท่านอาจารย์ด้วยเช่นกันครับ กราบอนุโมทนาครับ



### คำปรารภ

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าใคร่ขอกราบอนุโมทนาท่านอาจารย์ และ สหายธรรมทุกท่าน ที่  
ร่วมเดินทางไปในมัสการสังเวชนียสถานทั้งสี่แห่ง และ พระวิหารเชตวันครั้งนี้ เป็นอย่าง  
สูงมา ณ ที่นี้ รวมถึงทุกๆ ท่าน ที่ได้ติดตามอ่านเรื่อง และ ชมภาพการเดินทาง จนถึง  
ตอนสุดท้ายนี้ด้วยครับ

การได้มีโอกาสเดินทางไปกับท่านอาจารย์ และ สหายธรรมที่มูลนิธิ เป็นความ  
ไฝฝันของข้าพเจ้า นับแต่ที่ได้เข้ามาศึกษาพระธรรมจากท่านอาจารย์ เมื่อประมาณห้าปี  
ที่แล้ว และความไฝฝันนั้น ได้ประสบผลแล้วในครั้งนี้ด้วยดี ความที่ข้าพเจ้าชอบการ

ถ่ายรูป เพื่อจุดประสงค์ในการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อไว้เตือนความทรงจำในอดีต ที่ไม่หวนกลับมาแม้เพียงขณะเดียว ในสังสารวัฏนี้ หากการถ่ายภาพของข้าพเจ้า ทำให้ท่านที่ถูกล่าม หรือ ทำให้ท่านที่ไปด้วย เกิดกุศลขึ้นประการใด ขอได้โปรดอดโทษนั้น แก่ข้าพเจ้าด้วยนะครับ



จุดประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าสละช่วงเวลา ณ ขณะหนึ่ง ในการฟังพระธรรม และ ขณะที่กำลังเวียนประทักษิณ แต่มิได้สละอีกโอกาสหนึ่ง ในการบันทึกภาพเหตุการณ์อันน่าปีติโสมนัสนั้น เพื่อนำมาฝากทุกๆ ท่าน ที่มีได้มีโอกาสไปร่วมเจริญกุศลด้วยในครั้งนี้ เพื่ออาจเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทุกๆ ท่านที่ได้ชม เกิดกุศลจิต และความเข้าใจในพระธรรม ตามควรแก่ฐานะ ซึ่งเจตนานั้น จะทำให้ท่านได้ประสบผลหรือไม่ มากน้อยประการใด ทุกๆ ท่าน ย่อมรู้ได้ด้วยตน

กราบอนุโมทนาทุกๆ ท่านครับ

